

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Mezigenerační přenos řešení partnerských konfliktů

Tereza Hausnerová

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra sociologie a sociální práce
Studijní program Sociální práce

Bakalářská práce

Mezigenerační přenos řešení partnerských konfliktů

Tereza Hausnerová

Vedoucí práce:

Mgr. Karel Řezáč, Ph.D.

Katedra sociologie a sociální práce

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

.....

Poděkování

Nejdříve bych ráda poděkovala vedoucímu své práce Mgr. Karlu Řezáčovi, Ph.D. za jeho čas, doporučení a cenné rady při psaní celé práce. Dále všem respondentům, kteří byli ochotni věnovat svůj čas k zodpovězení mých otázek v dotazníkovém šetření i psychoterapeutům, kteří se mnou ochotně sdíleli své osobní poznatky a zkušenosti z praxe.

Obsah

ÚVOD	7
1 PARTNERSKÉ KONFLIKTY A JEJICH DŮVODY	10
1.1 DEFINICE POJMU KONFLIKT V MEZILIDSKÝCH VZTAZÍCH A JEHO ROZDĚLENÍ	10
1.2 CÍTOVÁ VAZBA VE VZTAHU K PARTNERSKÝM KONFLIKTŮM A JEHO MEZIGENERAČNÍM PŘENOSU	11
1.3 DŮVODY PARTNERSKÝCH KONFLIKTŮ	12
1.3.1 <i>Nevěra</i>	12
1.3.2 <i>Žárlivost</i>	12
1.3.3 <i>Sexuální nesouhra</i>	13
1.3.4 <i>Velký věkový rozdíl</i>	13
1.3.5 <i>Významná finanční nerovnost partnerů, rozdílné vzdělání, odlišné společenské pozadí, z kterých partneři pocházejí</i>	13
1.3.6 <i>Psychické a fyzické násilí v partnerství</i>	14
1.3.7 <i>Návykové látky a patologické hráčství</i>	14
2 VLIV A PŘENOS ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ MEZI GENERACEMI	15
2.1 EMOČNÍ JISTOTA	15
2.2 VLIV PARTNERSKÝCH KONFLIKTŮ NA POTOMKY DLE JEJICH VĚKU	16
2.3 ROZPAD PARTNERSKÉHO VZTAHU A VZTAHY S RODIČI	17
2.4 VLIV PARTNERSKÉHO KONFLIKTU NA POTOMKY	17
3 STRATEGIE ŘEŠENÍ PARTNERSKÝCH KONFLIKTŮ	19
3.1 PŘIZPŮSOBIVÝ STYL ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ – PŘIZPŮSOBIVÝ MEDVÍDEK.....	19
3.2 SOUPEŘIVÝ STYL ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ – SOUPEŘIVÝ ŽRALOK.....	19
3.3 VYHÝBAVÝ STYL ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ – ÚNIKOVÁ ŽELVA.....	20
3.4 INTEGRAČNÍ STYL ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ – INTEGRAČNÍ SOVA	20
3.5 KOMPROMISNÍ STYL ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ – KOMPROMISNÍ LIŠKA	20
4 SOCIÁLNÍ PRÁCE S RODINOU A MEDIACE KONFLIKTŮ	22
4.1 MEDIACE KONFLIKTŮ.....	22
4.2 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	23
4.3 INFORMOVANOST SOCIÁLNÍ PRÁCE O ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ	23
5 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	26
5.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉ STRATEGIE	26
5.2 CÍL VÝZKUMU	27
5.3 METODA VYTVOŘENÍ DAT.....	28
5.4 ZPŮSOB VZORKOVÁNÍ.....	28
5.5 ETICKÁ OPATŘENÍ	29

6	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	30
6.1	DŮVODY PARTNERSKÝCH KONFLIKTŮ	30
6.2	STRATEGIE ŘEŠENÍ PARTNERSKÝCH KONFLIKTŮ	31
6.3	VHODNÉ A NEVHODNÉ STRATEGIE ŘEŠENÍ PARTNERSKÝCH KONFLIKTŮ.....	33
6.4	MEZIGENERAČNÍ PŘENOS ŘEŠENÍ PARTNERSKÝCH KONFLIKTŮ A JEJICH DŮVODŮ	35
6.5	MEDIACE V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH.....	37
6.6	PROPOJENÍ INFORMOVANOSTI O MEZIGENERAČNÍM PŘENOSU ŘEŠENÍ PARTNERSKÝCH KONFLIKTŮ SE SOCIÁLNÍ PRACÍ	38
	ZÁVĚR	40
	RESUMÉ	42
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	43

Úvod

Záměrem této bakalářské práce je upozornit na dopady nestabilních rodin kvůli snížené schopnosti řešení partnerských konfliktů. Dle Kuchařové a kol. (2020), která byla schválena Ediční vědeckou radou se počet nestabilních rodin stále zvyšuje. Z toho důvodu vnímám jako velmi důležité věnovat této problematice větší pozornost a hledat možné způsoby řešení situace “krize rodin”. Když jsou rodiny schopné řešit své problémy a jsou stabilní, není třeba zasahovat do jejich přirozeného chodu pomocí sociálních pracovníků a jiných odborníků.

Rodiče jsou pro nás prvním a největším vzorem. Připravují nám základnu pro naši budoucnost. Z toho důvodu je dle mého názoru velmi důležité se zaměřit na správné fungování rodiny. Prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, jej ovlivní na celý život. Z toho vyplývá, že pokud dítě stráví své dětství v příjemném prostředí, které mu rodiče poskytnou, má mnohem menší tendenci z tohoto prostředí unikat. Příkladem může být to, že nespokojené dítě s nenaplněnou citovou vazbou bude tíhnout například k drogám (Schindler, 2019) a bude raději trávit svůj volný čas kdekoli jinde než pod jednou střechou se svými rodiči.

Během procházení odborné literatury jsem nabyla poznatků o významnosti efektivního řešení konfliktů, negativního emočního dopadu konfliktů rodičů na jejich potomky apod. (Barthassat, 2014). Nicméně, nedošla jsem k jasným odpovědím na otázku, zda existuje jasná korelace mezi strategiemi řešení konfliktů rodičů a řešením partnerských konfliktů jejich potomků. Mým primárním cílem je zjistit odpověď na hlavní výzkumnou otázku: **Jak ovlivňuje strategie řešení konfliktů v partnerských vztazích mezigenerační přenos?** Tento výzkum může přispět k větší pozornosti v oblasti sociální práce v souvislosti s přenosem mezigeneračních konfliktů. Sociální pracovníci se totiž často setkávají s negativními dopady konfliktů mezi partnery a rodiči, které jsou řešeny destruktivním způsobem (Keefe, Koch, 1999). Pokud budeme schopni lépe porozumět původu těchto konfliktů, můžeme získat užitečné poznatky pro práci sociálních pracovníků, kteří pracují s rodinami a partnery. V rámci tohoto výzkumu jsem hledala odpověď na následující dílčí výzkumné otázky:

- 1. Existuje přenos partnerských konfliktů na potomky, které jsou jim vystavené?**
- 2. Používá se přenesená strategie řešení konfliktů v partnerském vztahu?**
- 3. Přenáší-li se strategie řešení partnerských konfliktů na osoby jim vystavené, jsou si toho tyto osoby vědomi?**

Je třeba se naučit nevnímat partnerské konflikty pouze v negativním smyslu. Mají svůj pozitivní význam a opodstatněnou roli i ve vztazích. Jedná se spíše o nevhodný způsob jejich řešení. Obecně lze předpokládat, že ten má největší dopad na potomky rodičů. Ti nezvládají konflikty řešit, jelikož na ně mají jejich rodiče přímý vliv. Dalším významným aspektem je také to, že v počátečním období dospívání jsou jejich jediným a hlavním vzorem v životě. Z toho důvodu bych chtěla upozornit pracovníky v sociálních oblastech a širší veřejnost, zejména rodiče a budoucí rodiče, na tento problém a přitáhnout jejich pozornost k vlivu, který mohou mít na své potomky.

Pokud by byl každý rodič dostatečně informován a věděl, jaké vzorce chování svým potomkům předávat, mohli by jim pomoci v efektivnějším způsobu řešení jejich partnerských konfliktů. To by mohlo eventuálně přispět i například k menší míře rozvodovosti, která dle posledních dat ČSÚ (2022) dosahuje v České republice bezmála 40 %.

Většina lidí si je vědoma toho, jaký má rodičovský konflikt emočního dopad na jejich potomky, ale není si již tolik vědoma toho, že na ně může mít vliv i způsob jejich řešení a obecné vnímání konfliktů jako takových. Nedostatečná informovanost rodičů o vhodných způsobech řešení konfliktů může vést k nevhodnému způsobu řešení a nedostatku informací o tom, jak to ovlivní partnerské vztahy jejich potomků (Křivohlavý, 2002).

Ideální stav by byl takový, kdyby rodiče byli dostatečně informováni o vhodné výchově jejich potomků i v oblasti partnerských sporů a jejich možnostech řešení. Pokud by rodiče byli obeznámeni s potencialem vlivem řešení partnerských konfliktů na jejich potomky, jejich způsob řešení by poté tomu také více odpovídal.

K dosažení tohoto ideálního stavu je třeba nashromáždit informace, zdali existuje mezigenerační vliv na řešení partnerských konfliktů a se získanými informacemi poté dále pracovat. Je důležité zdůraznit, že pokud budou lidé seznámeni s touto problematikou, budou mít možnost efektivněji pracovat na nalezení vhodného řešení konfliktů.

Jako metodu vytváření dat jsem zvolila smíšený sběr dat pomocí dotazníkového šetření a polostrukturovaných rozhovorů. Tuto metodu jsem zvolila, jelikož se opírám o fakt, že většina lidí vyrůstala s rodiči a většina manželství a rodin se potýká s partnerskými konflikty. Dotazník má tedy daleký dosah a pracuje s větším číslem respondentů, což umožňuje větší hloubku dat. Jako vhodné respondenty pro rozhovory jsou zvoleni psychoterapeuti, kteří mají

odbornou praxi a specializují se na řešení partnerských a rodičovských konfliktů. Jejich názory a zkušenosti jsou pro tuto práci klíčové a pomohou lépe porozumět problematice nestabilních vztahů a možnostem, jak jim předcházet.

1 Partnerské konflikty a jejich důvody

První kapitola se věnuje vymezení pojmu konflikt a veškeré související informace, které jsou pro tuto práci s pojmem partnerský konflikt relevantní. Tedy jaké jsou druhy partnerských konfliktů, důvody, způsoby řešení a jejich následky.

1.1 Definice pojmu konflikt v mezilidských vztazích a jeho rozdělení

Existuje mnoho pohledů, jak lze konflikt v mezilidských vztazích definovat. Z hlediska různých oborů bychom našli mnoho vysvětlení a každý člověk v závislosti na osobních zkušenostech by jej také popsal rozdílně. V této práci je však zmíněno pouze hlavní rozdělení. Na otázku, k čemu je vhodné konflikty třídit existuje prostá odpověď: K porozumění a předcházení konfliktům je vždy třeba najít systém a pořádek, abychom se v nich mohli orientovat. Slovo "konflikt" je latinského původu (conflictus, us, m. - srážka). Prvotní význam tohoto slova je: udeřit, uhodit. Odvozený význam je poté: "někoho něčím zasáhnout". Konflikt tedy znamená „*střetnutí dvou nebo více zcela nebo do určité míry navzájem se vylučujících či protichůdných snah, sil a tendencí*" (Křivohlavý, 2002, str. 29-31).

Jeden z hlavních způsobů diferenciací konfliktu je rozdělení na konflikt pozitivní a negativní. Téměř každý člověk si pod tímto pojmem představí pouze negativní věci. Velká část naší společnosti dokonce zastává názor, že bychom se měli postupně propracovat k ideální společnosti, kde žádné konflikty neexistují v jakékoliv podobě. Konflikty mají však i pozitivní aspekty (Barthassat, 2014). Vedou totiž k diskusi, inovacím a změnám, otevírají se nová témata a přináší příležitosti k řešení problémů. Konflikt může také vést ke zrodu nových myšlenek a nápadů, ověřuje a hodnotí vzájemné mezilidské vztahy a mnoho dalšího.

Dalším důležitým způsobem rozlišování konfliktů je dle počtu zúčastněných osob. McClelland a Mansell (2019) rozdělují konflikty na intrapersonální (vnitřní konflikt jednotlivce), interpersonální (konflikt mezi dvěma lidmi), skupinové (uvnitř dané skupiny) a meziskupinové (konflikty mezi minimálně dvěma skupinami).

Dominance hraje také velmi významnou roli v rozlišování konfliktů. Dle psychologické charakteristiky (představy, názory, postoje, zájmy) rozeznáváme konflikty s percepční, volní (motivační), emocionální a hodnotící charakteristikou. V tomto případě můžeme posuzovat pouze výši dominance, jelikož reálný konflikt mezi lidmi nemůže obsahovat pouze jednu z

psychologických charakteristik (Křivohlavý, 2002). O rozporech v mezilidských vztazích hovoříme tedy zpravidla jako o smíšených.

V relevanci k hlavní problematice této práce je vhodné také zmínit rozdělení konfliktů dle pohlaví, tedy na to, jak ke konfliktům přistupují ženy a muži. Mnoho různých experimentů dokázalo, že ženy a muži vnímají a řeší konflikty přirozeně do jisté míry rozdílně. Odlišnosti můžeme vidět například v tom, že ženy v konfliktech méně spolupracují. O tuto problematiku se také zajímal Woodin (2011), kdy také dokázal, že ženy spíše přijímají výzvu k soupeření než ke spolupráci, kdežto u mužů tomu bývá opakem.

1.2 Citová vazba ve vztahu k partnerským konfliktům a jeho mezigeneračním přenosu

Citová vazba je jednou z nejzákladnějších přirozených potřeb. Její teorii vysvětlil a zkoumal psychoanalytik John Bowlby (pozoroval kojence a malé děti odloučené od rodičů nebo primárních pečovatелů) a na jeho práci významně navázaly Ainsworthová a Bellová (1970), které přišly s novým způsobem, jak lze citovou vazbu změřit (Strange Situation Test). Bowlby se snažil v jeho práci pochopit prožívání negativních emocí dětí separovaných od svých rodičů. Přišel se zjištěním, že v minulosti měly větší šanci se dožít dospělosti ty děti, které si uměly vybudovat silné citové vazby. Další významnou informací, s kterou Bowlby přišel je fakt, že existují dvě podmínky, za kterých citová vazba vzniká: „1. vnímavost, s jakou postava reaguje na signály dítěte a 2. množství a povaha interakcí v rámci dvojice“ (Bowlby, 2010, str. 287).

Abychom citovou vazbu naplnili, potřebujeme k tomu pocít klidu, jistoty a bezpečí. Tato potřeba se formuje už od narození ve vztahu k rodičům. Bowlby (2010) jako citovou vazbu popsal vztah mezi dítětem a jeho nejbližší osobou, který má na něj vliv po celý jeho život. Tento vztah se označuje jako „vazebné chování“. Dítě vyhledává, následuje, přibližuje se a signalizuje projevy (volání, mluvení, úsměv, pláč) za cílem navázání kontaktu a přibližování se jeho pečovateli (Ainsworth a Bell, 1970). Bowlby (2010) přišel na to, že vazebné chování vzniká kvůli „vazebnému behaviorálnímu systému“. Dítě má přirozenou motivaci vyhledávat pocit bezpečí a spokojenosti, aby přežilo.

Existuje významná korelace mezi tím, jak byly tyto potřeby naplňovány našimi rodiči a tím, jak se v pozdějším věku vztahujeme k našim partnerům. Projevuje se v očekávání od vztahu s partnerem, výši spokojenosti, intimitou, a dokonce souvisí i s fyzickou stránkou člověka. Citová vazba je totiž propojena s podněty, které mají vliv na kardiovaskulární onemocnění, tedy onemocnění srdce a cév (Kotrlová, Lacinová, 2013). Jednoduše řečeno – lidé s vyšší tělesnou

pohodou jsou zdravější a dožívají se vyššího věku. Lidé s jistější citovou vazbou se také v průměru méně rozvádí, jejich vztahy trvají déle a celkově hodnotí jejich vztah jako šťastný, přátelský a plný důvěry.

1.3 Důvody partnerských konfliktů

Psychoanalytické teorie předpokládají, že si lidé vybírají partnera dle vzoru jejich rodičů. Darling a kol. (2008) svojí studií potvrzují, že konflikty mezi rodiči mohou být příčinou negativních návyků v romantických vztazích jejich potomků. Důvody konfliktů mezi rodičovským vztahem a partnerským vztahem jejich potomků mohou být velmi podobné.

Pro ucelení oblasti, která se tato práce věnuje a podrobněji vysvětlení stěžejního pojmu konflikt se následujících sedm kapitol věnuje nejmarkantnějším důvodům konfliktů. To jsou dle Matějkové (2009) nevěra, žárlivost, sexuální nesouhra, velký věkový rozdíl, významná finanční nerovnost partnerů, rozdílné vzdělání, odlišné společenské pozadí, z kterých partneři pocházejí, psychické a fyzické násilí v partnerství a v poslední řadě návykové látky a patologické hráčství.

1.3.1 Nevěra

I když si většina z nás pod tímto pojmem představí fyzický akt s jinou osobou, než je náš partner (nebo pokud bychom chtěli použít zastaralý pojem “cizoložství”), tak druhů nevěr může být několik. Existuje i nevěra psychická a virtuální (Matějková, 2009). Také její definice může být poměrně problematická, jelikož každý člověk označuje jako nevěru rozdílné situace. Obecně bychom ji však mohli definovat jako milostný poměr s jinou osobou, než je náš partner. Její důvody jsou také velmi různé. Mezi nejčastější faktory však platí nespokojenost ve vztahu (fyzický nebo psychický nesoulad), stereotyp nebo touha zkusit něco nového (Canto a kol., 2012). Celkově bychom tak mohli nevěru rozdělit na nevěru, která se stala kvůli sexuální, respektive fyzické potřebě nebo psychickému uspokojení, které má jinou motivaci než sexuální (např.: odplata partnerovi za jeho nevěru nebo touha po duševním souznění).

1.3.2 Žárlivost

Partnera můžeme označit za žárlivého, pokud jsou pro něj úzkostné situace, které k tomu nemají reálný důvod. Partner je podezřavý a žárlivý nejen na potenciální konkurenty, ale i na přátelé, rodinu, kolegy v práci atd. Žárlivý člověk se jednoduše těžko vypořádává s nejistotou, pozorností jeho partnera vůči jiným lidem a nechává se ovládat svými myšlenkami a představami o situacích, které by se potenciálně mohly stát. Takový lidé mají pak tendenci své

partnery kontrolovat a častokrát i tedy narušovat partnerovo soukromí (čtení soukromých zpráv v telefonu atd.), podezírat a s tím je i spojené to, že své partnery podrobují výslechům (Scheeren, Apellániz, Wagner, 2018). Pokud je partner žárlivého člověka vystaven takovému tlaku, stresu a jeho svoboda je tímto narušena, logicky tak dochází také k mnoha častokrát závažnějším konfliktům plným negativních emocí.

1.3.3 Sexuální nesouhra

Pokud se partnerský vztah potýká se sexuální nesouhrou, znamená to, že partneři k sobě sdílí stále vzájemnou náklonost, rozumí si, sdílejí společné vize, hodnoty a zájmy, ale jejich sexuální touha je minimálně od jednoho z partnerů nedostatečná (Clymer a kol. 2006). Snadno se to stává důvodem k rozporům, jelikož si partneři tuto skutečnost začnou vyčítat a i když jsou v jiných ohledech schopni dělat mnoho kompromisů, v tomto případě ze svého stanoviska nechtějí polevit.

1.3.4 Velký věkový rozdíl

Věkový rozdíl mezi partnery zapříčiňuje vzniku závažným konfliktům, jelikož lidé v takovém partnerství musí čelit mnoha velkým rozdílům. I když na otázku, co znamená velký věkový rozdíl bychom dostali také hodně subjektivních odpovědí, celkově bychom se shodli na tom, že mezi hlavní problémy kvůli velkému rozdílu věku jsou: jiné generační a zkušenostní názory a s tím spojené jiné hodnoty a priority, stárnutí, závislost staršího partnera (duševní a finanční), fyzický odpor ke staršímu partnerovi, nepochopení. Takovéto partnerství se také potýká s odsuzováním společnosti, která takové partnerství vidí jako nepřijatelné (Matějková, 2009). Vytváří si tak o něm různé pomluvy, domněnky a i tento nesouhlas může do jinak naplněného vztahu přinést mnoho nepokojů.

1.3.5 Významná finanční nerovnost partnerů, rozdílné vzdělání, odlišné společenské pozadí, z kterých partneři pocházejí

Vztahy, ve kterých si partneři nejsou rovni finančně, vzděláním nebo pocházejí z jiných společenských vrstev (i pokud je například partner cizinec) se po fázi zamilovanosti dostávají před rozhodnutí, kde jsou dotazováni sami sebou, zdali s tímto člověkem chtějí opravdu být a zdali jsou na něm opravdu schopni najít něco, čemu dávají tak vysokou hodnotu, aby s ním zůstali ve svazku. Pokud se partnerství dostane do fáze, kdy aspoň jeden z partnerů nenajde na tuto otázku uspokojující odpověď, vztah už od této doby spěje k závažným problémům. Aby lidé spolu tvořili kompatibilní pár, je důležitá podobnost jejich rolí. Lidé s níže postavenou rolí,

převážně ženy, mají právě tendenci druhého partnera vidět jako autoritu. To se projevuje závislostí na partnerovi, nesdílení vlastních názorů a přání a izolací od společnosti (Matějková, 2009). Takové situace mohou vést k obviňování partnera s výše postavenou rolí za přílišnou dominanci.

1.3.6 Psychické a fyzické násilí v partnerství

Bohužel se stále i v dnešní době mnoho párů potýká s fyzickým i psychickým násilím. Existuje fyzické násilí, kdy jeden z partnerů tělesně poškozuje toho druhého, nebo psychické, kdy se jedná o slovní týrání. I přesto lidé v takových vztazích zůstávají i mnoho let, někdy až do konce života, z různých důvodů (např.: strach z postavení se na vlastní nohy, strach z tyrana, nízké sebevědomí, atd.). Lidé si tuto realitu uvědomují a nejsou s ní spokojeni, ale kvůli nízkému sebevědomí se s ní smíří a i přes nepochopení jejich okolí v tomto partnerství kvůli strachu setrvávají (Kaukinen, 2020).

1.3.7 Návykové látky a patologické hráčství

Člověka označujeme za závislého v momentě kdy se jeho záliba v užívání dané látky vymkne kontrole. Každá závislost má jiné vedlejší dopady, ale všechny mají společné to, že se negativně projeví na životě člověka a jeho jinak zdravém partnerském vztahu. Například člověk závislý na alkoholu je otupený, emočně nestabilní a často agresivní. Mimo jiných zdravotních problémů trpí lidé se závislostí na alkoholu psychózou a sklony k sebevraždě. Lidé závislý hlavně na tvrdých drogách mohou být nebezpeční sami sobě i pro své okolí, tedy i své partnery (Matějková, 2009). Fyzické zdraví, psychická, sociální i finanční stránka se stává narušenější a těžko tak lidé se závislostí mohou udržovat jejich partnerský vztah, natož bez vážných konfliktů. Co se týká patologických hráčů, kromě toho, že se potýkají s finančními problémy s tím spojenými, obecně by se dalo říci, že žádný vztah nemůže být zdravý a naplněný, pokud se minimálně jeden z partnerů potýká s jakoukoliv hlavně závažnější závislostí.

2 Vliv a přenos řešení konfliktů mezi generacemi

Mezilidské vztahy jsou klíčové pro naši sociální interakci a úspěšné fungování v každodenním životě. Umění komunikovat a porozumět druhým lidem je důležitou dovedností, kterou musíme v průběhu života získat. Tyto dovednosti jsou získávány z empirických zkušeností, ale také prostřednictvím pozorování a napodobování našich rodičů, kteří nás vychovávají a fungují jako naši první a nejdůležitější modelové role (Kim a kol., 2008). Je tedy klíčové, aby rodiče byli schopni ukázat dětem, jak správně komunikovat a řešit konflikty. Dobré mezilidské vztahy a schopnost porozumět a být porozuměn mohou pozitivně ovlivnit celkovou kvalitu našeho života a naši spokojenost s ním.

Pokud partneři řeší konflikty konstruktivně a jejich výskyt je přiměřený, na jejich děti to má pozitivní dopad. Díky harmonickému a klidnému prostředí mohou děti vyrůstat bez stresu a jejich citová vazba není tímto nijak narušena. Mnoho výsledků různých studií již potvrdilo, že lidé vyrůstající ve stresovém prostředí s narušenou citovou vazbou mají například větší problém s psychickou adaptací a potýkají se s větší mírou agrese (Simon a Furman, 2010).

Kim a kol. (2008) ve své studii již jistý přenos rodičovských konfliktů na potomky dokázali. Studie se však zabývala vlivem partnerského konfliktu na psychické zdraví potomků a hlavním tématem byl pocit sebeobviňování. Nebylo zde však dokázáno, že potomci vystavené konfliktům svých rodičů mají tendenci později v dospělosti řešit své partnerské konflikty stejným stylem. Studie také pracovala s velmi úzkým okruhem společnosti. Vzorkem byli pouze středoškolské studenti ve věku 14-19 let.

Tato práce se zaměřuje na mnohem širší vzorek společnosti (dospělý jedinci). Je podstatné se totiž zabývat hlavně vztahy v dospělém věku než pouze náctiletými. Vztahy u dospělých jedinců jsou vyspělejší a méně podmíněné emoční nevyspělostí. Nejsou totiž hlavně ovlivněné hormonální změnou, kterou si každý člověk v pubertálním období prochází. Dokonce ještě kolem 30 roku života ještě dozrávají psychické schopnosti a diferencují tělesné tkáně v těle (Jedlička, 2017).

2.1 Emoční jistota

Emoční jistotu bychom jinými slovy mohli také popsat jako naplněný pocit bezpečí. Je to schopnost jedince rozpoznávat, vyjadřovat a regulovat své emoce. Člověk s emoční jistotou je schopen poté zvládat situace, které ho mohou emocionálně narušit, jako jsou právě konflikty, stresové situace a podobně.

To se také řadí mezi nejzákladnější lidské potřeby. Například i v Maslowově pyramidě potřeb ji najdeme hned na druhém místě, hned po fyziologických potřebách (Maslow, 1943). Definice toho, co je to emoční jistota se shodují na tom, že se jedná o pocit dostupnosti rodičů ve všech, hlavně tedy v náročných situacích, jejich přijetí, pochopení a respekt. Důvod, proč se pocit bezpečí řadí mezi nejzákladnější lidské potřeby má své opodstatnění. Grych a Fincham (2001) ve své knize vysvětlili jaké jsou následky nenaplnění této potřeby.

Když potomci nezískají potřebné jistoty od svých rodičů, mohou se cítit v ohrožení a neustále ve stresu. Mnohdy se snaží aktivně vyhýbat konfliktům svých rodičů, protože nemají dostatek zdrojů a schopností na to, aby je řešili. Na druhé straně se mohou snažit do konfliktů zasahovat, aby je pomohli vyřešit, což může vést ke zvýšenému stresu a psychické vyčerpanosti. Tyto zážitky mohou také vést k pocitům sebeobviňování, protože děti mohou mít pocit, že nejsou dostatečně silné, aby se postavily proti konfliktům nebo aby pomohly svým rodičům. Tyto stresové situace mohou také vyvolat hostilitu vůči okolí a sklon k nepřátelským agresivním impulzům. Je tedy důležité, aby rodiče zajistili svým dětem potřebné jistoty a stabilitu, aby se mohly cítit v bezpečí a mohly rozvíjet své emoční a sociální schopnosti (Grych a Fincham, 2001).

2.2 Vliv partnerských konfliktů na potomky dle jejich věku

Vzhledem k tomu, že existuje korelace mezi věkem dítěte a mírou vlivu konfliktů na něj, je vhodné tento fakt také zmínit. Kim a kol. (2008) například ve svém výzkumu potvrdili, že čím děti více dospívají, tím mají na ně konflikty rodičů nižší vliv, protože mají k rodičům silnější pouto. Na druhou stranu se s přibývajícím věkem také snižuje míra obviňování se za důvody sporů rodičů. Často totiž mladší potomci rodičů, kterým se vztah rozpadl úplně vnímají sebe jako hlavní příčinu. Důvodem je totiž nižší míra intelektuálních dovedností a zkušeností celkově. Mladší děti vnímají konflikty rozdílně než starší děti, hůře se s nimi srovnávají vzhledem k větší závislosti na rodičích.

V batolecím věku dítě nerozumí slovům, vnímá pouze emoce a atmosféru. Přibližně od tří let je člověk schopný slovům již lépe porozumět, ale má tendenci internalizovat negativní emoce a myšlenky, což vede právě ke zvýšené úzkosti a obavám. V adolescenci, která začíná přibližně dvanáctým rokem děti rozumí lépe partnerským konfliktům a může mít náročnější vztah s rodiči. Konflikty rodičů mohou zapříčinit problémy s emocionální regulací dítěte. To může prožívat pocit izolovanosti a celkově se tak narušuje jeho vztah s rodiči (Cummings a Davies, 2010).

2.3 Rozpad partnerského vztahu a vztahy s rodiči

Za důležitou zmínku je také vhodné uvést problematiku úplného rozpadu rodičovského vztahu a jeho dopadu na jejich potomky, jelikož rozpad vztahu je zcela úplným vyústěním partnerského konfliktu. Partnerské vztahy se rozpadají v momentě, kdy partneři nenachází z různých důvodů společné řešení jejich nepříznivé situace ve vztahu a jako jediné východisko vnímají úplný odchod. Bohužel největší dopad rozpadu vztahu rodičů je na jejich potomky. Obzvláště nezletilí potomci žijí po separaci rodičů ve společné domácnosti pouze s jedním z rodičů (Matoušek, 2015). Můžeme z toho tedy snadno odvodit, že vztah s druhým rodičem slábne. Matoušek (2015) také uvádí, že v některých případech se rodiče aktivně snaží vztah jejich potomků s druhým rodičem narušovat, takže někdy dochází k úplné separaci potomků s jedním z rodičů.

Častým dopadem také bývá nedostatečná pozornost rodičů vůči dětem, a to hlavně během procesu odloučení se. Citová vazba jejich potomků nebývá naplněna a následkem se stává rychlejší start jejich vlastních romantických vztahů (Matoušek, 2015). V těch hledají pochopení, podporu a péči, která se jim jinak nedostává dle jejich potřeby.

2.4 Vliv partnerského konfliktu na potomky

Dosavadní výsledky studií uvádějí, že partnerské neshody mají vliv na potomky, kteří jich byli přítomni. Například Simon a Furman (2010) se svojí studií také zabývali souvislostí mezi konfliktem rodičů a jejich potomků. Jejich studie se však potýká se stejným nedostatkem jako Kim a kol. (2008), jelikož také pracovali pouze s dospívajícími jedinci, a navíc jen s těmi, kterých rodiče byli v oficiálním svazku manželství. Výsledkem výzkumu Simona a Furmana (2010) potvrdili dopady řešení manželských konfliktů destruktivním stylem a toho, že jejich děti tyto způsoby převzali za své a ve svých vlastních romantických vztazích, (které měli ve středoškolském věku) potýkali s čtenějším výskytem konfliktů, nižší kompatibilitou v jejich řešení a celkovým negativnějším pohledem na vztahy. To se také týká i při úplném rozpadu partnerského vztahu, jak již bylo výše zmíněno. Potomci, jejichž rodiče žijí odloučeně mají větší tendenci neshody řešit rozchodem, stejně jako to udělali jejich rodiče. Ve vztazích nevidí význanou hodnotu a nemají potřebu navazovat silná pouta v partnerských vztazích, protože žijí se vzorem od rodičů, že se vztah dříve či později rozpadne (Matoušek, 2008).

Dalším z prokázaných zjištění je například přenos agresivity. Pokud aspoň jeden z rodičů využíval agresivního jednání během sporu v slovních urážek nebo i fyzického násilí, jejich

dospívající potomci jednají v jejich romantických vztazích podobně s míněním, že se jedná o vhodný a efektivní způsob, jak konflikty vyřešit. V opačném případě může také člověk ve vztahu jeho rodičů vidět vzor, který nefunguje (příklad toho, jak se to nemá dělat), poučí se z něj a ve svých partnerských vztazích může jednat zcela opačně (Simon a Furman, 2010).

3 Strategie řešení partnerských konfliktů

Během procesu řešení konfliktů můžeme vyzorovat různé postupy a taktiky, které se dají seskupit do tzv. strategií řešení konfliktů. Obecně bychom pojem strategie mohli popsat jako postup, který vede k nějakému cíli. Těch může být také více. Rozlišují se například na to, zdali výsledek konfliktů má být vítězství za každou cenu, sjednání kompromisů, co největší zisk na obou stranách nebo co nejmenší narušení osobní pohody.

Nezákladnější rozdělení strategií řešení konfliktů je na statické a dynamické. Statické znamená, že postup řešení je předem dán a během celého konfliktu se nemění, kdežto dynamické je přesným opakem. Během celého konfliktu se strategie různě mění (Tehrani a Yamini, 2020).

Dále je také vhodné vnímat rozdíl mezi konstruktivní a negativní strategií řešení konfliktu (Matějková, 2007). Konstruktivní je totiž takový konflikt, kde se jedná o rozdílné názory, postoje, cíle, atd. Partneri tento problém řeší věcně, logicky a snaží se dojít k adekvátnímu řešení. Negativní konflikt je takový konflikt, kdy se partneri nechají pohltit emocemi a často tak toto řešení nevede k racionálnímu a konstruktivnímu řešení.

Gillernová (2001) přišla s pěti základními styly, jak lidé řeší konflikt. Jejich dělení vychází z několika teorií, které se zabývají nejen četností konfliktů, ale hlavně jejich průběhem. Mezi pěti vymezenými styly řešení konfliktů tedy zařadila: přizpůsobivý styl (přizpůsobivý medvídek), soupeřivý styl (soupeřivý žralok), vyhýbavý styl (úniková želva), integrační styl (integrační sova) a kompromisní styl (kompromisní liška).

3.1 Přizpůsobivý styl řešení konfliktů – Přizpůsobivý medvídek

Partneri s přizpůsobivým submisivním stylem řešení sporů mají na prvním místě za cíl ukončit konflikt s tím, aby jejich partner byl spokojený. Nehledí na své potřeby, zájmy a přání. Nejvíce jim vyhovuje, když je jejich partner spokojený, takže mu pouze ustupují. Submisivní partner se aktivně nesnaží o změnu, ale jeho kooperace je na vysoké úrovni, což může mít pozitivní dopad na vztah, ale vzhledem k potlačování vlastních zájmů to může (hlavně z dlouhodobého hlediska) přinášet i mnoho negativ (Zacchilli Hendrick a Hendrick., 2009).

3.2 Soupeřivý styl řešení konfliktů – Soupeřivý žralok

Tento dominantní styl řešení konfliktů je přesným opakem přizpůsobivého stylu, s kterým se vzájemně doplňuje. Využívají jej lidé s touhou zvítězit a získat kontrolu nad partnerem a

celou situací. Partneri se chovají jako “žraloci”. Cíl vyřešení sporu je tedy mnohem více osobní, než společný (Lin a kol., 2016). Konflikt často řeší i s vysokou dávkou agrese a partner má vždy kontrolu nad situací. Ve vztahu chybí vzájemná důvěra (Gillernová, 2001). Vzhledem k tomu, že celkový dopad na partnerský vztah je negativní, je to také typický příklad destruktivního stylu řešení konfliktů (Darling a kol., 2008). Je tomu tak, protože pro člověka, který využívá tento způsob řešení partnerských konfliktů je důležitější dosáhnout svých cílů na úkor cílů partnera. Udržení zdravého vztahu s partnerem je tedy pro něj méně podstatné.

3.3 Vyhýbavý styl řešení konfliktů – Úniková želva

Tento styl využívají lidé, kteří mají za snahu úplnému vyhnutí se konfliktu. To může mít za následek odcizení partnerů, jelikož kvůli nízké míře asertivity a kooperace partneri nenásledují zájmy ani své, ani partnerovo. Hazan a Shaver (1987) tento vztah také popsali jako vztah s nízkou důvěrou, nízkou spokojeností a nestabilitou. Oddalování konfliktu může mezi partnery postupně tvořit napětí a nevyřešené spory mohou časem vygradovat do závažných problémů. Za jistých a spíše výjimečných okolností to může vztahu však i prospět. Vyhýbání se může týkat partnera nebo tématu.

3.4 Integrační styl řešení konfliktů – Integrační sova

Integrace je proces, který má za cíl vytvořit celek, který je uspořádaný a harmonický. Jedná se o nejefektivnější způsob, jak lze konflikty vyřešit. Požadovaným výsledkem je spokojený vztah i partneri jako samostatné osoby. Díky efektivní komunikaci eliminuje negativní pocity a vyhoví se tak všem cílům. Spory jsou v takovémto vztahu vnímány spíše jako nástroj, který vede k upevnění a zlepšení vztahu a vzájemnému porozumění (Gillernová, 2001). Pokud se partneri nechtějí vydat cestou kompromisu, protože jejich cíl je pro ně natolik významný, že se v zájmu svého štěstí nemohou ničeho vzdát, lze takto najít dohodou dlouhodobé řešení vhodné pro všechny zúčastněné.

3.5 Kompromisní styl řešení konfliktů – Kompromisní liška

Heavey, Christensen a Malamuth (1995) jasně prokázali, že tento styl řadíme mezi konstruktivní způsoby řešení sporů. Z výzkumů vyšla jasná spojitost mezi kompromisním stylem řešení konfliktů a spokojeností ve vztahu. Dle názvu můžeme snadno odvodit, že lidé, kteří využívají tento styl mají za cíl vyřešit konflikt spokojeností pro všechny, tedy dohodnutím se na kompromisech. To znamená, že obě strany něco získají, ale i obětují. Jednoduše bychom tuto situaci mohli popsat jako “něco za něco”. Tento cíl má tedy v závěru konstruktivní vliv na

partnerský vztah, protože partneři při řešení sporů kooperují a vyjednávají. Jejich cíl je tedy například od reaktivního stylu společný, nikoli osobní.

4 Sociální práce s rodinou a mediace konfliktů

Sociální práce je praktická činnost i společenskovední disciplína, která se věnuje sociálním problémům (chudoba, bezdomovectví, zanedbávání dětí, diskriminace,..). Jednou z jejich složek je právě i sociální práce s rodinou. Sociální pracovníci pomáhají celé rodině, jednotlivým členům nebo i celé komunitě vyřešit jejich problémy. Pracují s rizikovými (okolnosti, u kterých je pravděpodobnost, že díky nim dojde nebo dochází k nežádoucím událostem) i protektivními faktory (to, co pomáhá rodině jejich problémy zvládat). Existuje mnoho státních i nestátních zařízení, které mohou lidé navštívit. Dokonce mnoho organizací nabízí terénní služby. To znamená, že jejich pracovníci dochází za klienty až do jejich přirozeného prostředí.

4.1 Mediace konfliktů

Některé konflikty k jejich vyřešení žádají přítomnost neutrální strany, tedy odborníka, který je během procesu nápomocen. Stává se tak v momentě, kdy účastníci sporu nemohou dojít k řešení svépomocně. Nejtypičtějším formálním prostředníkem bývá soudce. Ten vykonává jasně formulované a definitivní rozsudky dle zákona.

Mezi novodobějšími postupy se však řadí role mediátora. Rozhodnutí soudce totiž někdy bývá neuspokojivé pro obě strany, i když je opřené o zákon, a tudíž by mělo být nejspravedlivější z legislativního hlediska. Konfliktní situace se po vynesení rozsudku ještě stupňuje, a proto hlavní cíl mediátora není rozhodovat o vině a nevině, ale vnesení míru mezi obě strany (Matoušek a kol. 2013). Jedná se tedy o jakousi alternativní metodu s cílem sociálního sblížení lidí. Mediátoři také narozdíl od soudců nedělají rozhodnutí za účastníky konfliktu, naopak se snaží, aby rozhodnutí udělali sami.

Mezi hlavní způsoby, které mediátoři využívají patří: zaměření se na pozitivní stránky, vedení k vzájemnému respektu a pochopení, vedení účastníků k jasnému popsání jejich pocitů a emocí, kladení důrazu na respektu, soustředění se na budoucnost, flexibilita v dohodách.

Mediace má své dané postupy, které mediátoři vždy dodržují, ale konfliktní situace jsou vždy velmi submisivní, takže je třeba se jim přizpůsobovat dle jejich potřeby. Závěrů řešení je také několik. Nejvíce se odvyjí od toho, jaká je poptávka aktérů, v jakém vztahu doposud mezi sebou strany byly a v jakém vztahu chtějí v budoucnosti fungovat. Matoušek a kol. (2013) je shrnuli do pěti způsobů řešení, kam patří: přizpůsobení se, prosazení se, únik, kompromis a dohoda neboli konsenzus.

4.2 Sociálně-právní ochrana dětí

„*Orgán sociálně právní ochrany dětí je státní orgán, jehož úkolem je chránit zájmy nezletilých dětí.*“ (Matoušek, Pazlarová, 2016, str. 35). V České republice existuje více orgánů, které se touto problematikou zabývají. Patří mezi ně: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské úřady, Úřad práce a obecní úřady obcí s rozšířenou působností i obecní a újezdní úřady.

Důvody nepříznivých situací lidí, kteří se stanou klienty sociálních pracovníků mají v poměrně častých případech kořeny již v delší linii jejich rodin, z kterých pocházejí. Někdy se důvodem stávají destruktivní styly řešení konfliktů rodičů. Partneri tak bývají v dlouhodobém stresu, žijí v nezdravém a nespokojeném svazku a někdy i ve strachu. Vzhledem k tomu, že se ocitají v situaci, kdy se potýkají s takovými strastmi, nemají dostatek pozornosti ještě pro své potomky. Ti se z důvodu nenaplněné citové vazby a jiných negativních následcích, které si nesou z jejich orientační rodiny (tedy z té, z které pocházejí) nacházejí po vzoru rodičů v obdobných situacích v jejich pozdějších partnerských vztazích (Kotrllová, Lacinová, 2013).

V extrémnějších situacích pak také může docházet k zanedbáváním, zneužíváním a týráním jejich potomků. Špatné zacházení s dítětem definoval Matoušek (2015, str. 27) jako „*Úmyslné nebo neúmyslné chování pečující osoby, které se vymyká společenským normám a ohorzuje dítě. V současnosti se rozlišují čtyři typy tohoto poškozování dětí: tělesné týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání a emoční týrání*“.

Právní ochrana dětí může zahrnovat přidělení dočasného opatrovnictví, vydání zákazu vstupu do domu nebo kontaktního zákazu pro agresora a další opatření. Právní ochrana dětí je obzvláště důležitá v případech, kdy jsou děti vystaveny fyzickému násilí, sexuálnímu zneužívání nebo jiným formám týrání (Zanettino a kol. 2014).

4.3 Informovanost sociální práce o řešení konfliktů

Matějček a Dytrych (2002) patří mezi mnoho autorů, kteří potvrzují vyšší četnost konfliktů mezi partnery. Jedním z hlavních důvodů narůstajícího počtu sporů v romantických vztazích je velká proměna podoby vztahu hlavně mezi mužem a ženou. Dříve byl muž silnou autoritou a žena jej následovala bez významnějších projevů. Nyní se partnerství mezi mužem a ženou potýká s rozdílnými názory, které mají stejnou váhu. I když by se tato zásadní proměna partnerství mohla zdát jako negativní, stojí za zmínku také to, že díky konfliktům a sdílení názorů z obou stran může docházet ke společným kompromisům a dohodám. Partneri tak

mohou žít v mnohem šťastnějším partnerství než dříve, kdy názory jednoho z partnerů (dříve tedy ženy) byly potlačeny.

Jednotlivci, páry i celé rodiny patří mezi cílové skupiny, kterými se sociální práce věnuje na akademické i profesní půdě. Jak již zde v předchozích kapitolách bylo několikrát zmíněno, destruktivní styly řešení konfliktů mají na potomky negativní vliv. Kvůli narušené citové vazbě, zvýšení agresivity, výskytu psychických onemocnění (deprese, úzkosti) i negativních vlivů na fyzické zdraví například kvůli stresovým vlivům (Barthassat, 2014). Klienti sociálních pracovníků jsou lidé, kteří se nachází v různě náročných životních situacích, které mohou mít příčinu v nevhodných řešení konfliktů anebo jim konflikty nyní jejich situaci ještě zhoršují a stávají se tak dalším břemenem.

Sociální práce má mimo jiné za cíl zlepšovat kvalitu života všech lidí ve společnosti. Se střety názorů se někdy potýká každý člověk. Vzhledem k obsáhlosti tématu konflikt se tato práce specializuje na konflikty pouze mezi partnery a konkrétněji na mezigenerační přenos jejich řešení. Dle Grych a kol. (2001) většina lidí totiž minimálně jednou za život stráví nějaký úsek svého života v partnerství, které nás velmi ovlivňuje. Pokud by tato práce potvrdila, že se přenáší strategie řešení partnerských konfliktů a tyto informace by se rozšířily do povědomí sociálních pracovníků, kteří by s nimi mohli lépe pracovat, naplnil by se tedy cíl sociální práce – zlepšila by se kvalita života lidí. Ideální situace by tedy vypadala například následovně: pokud klienti sociálních pracovníků, kteří řeší svoji tíživou životní situaci by uměli konstruktivně řešit své partnerské konflikty (jejichž důvodem jsou eventuálně problémy, s kterými se potýkají a kvůli kterým se stali klienty sociální práce) mohli by svoji pozornost (kterou nyní věnují nevhodnému řešení sporů a s nimi spojenými negativními aspekty) upírat na řešení své situace a také tedy eventuálně nepřenašeli tyto destruktivní styly řešení konfliktů na své potomky (kteří je v případě potvrzení hypotézy ve své dospělosti opakují po vzoru svých rodičů).

Sociální práce je multidisciplinární obor. Na člověka pohlíží s ním z mnoha aspektů, které jsou propojeny. Pracuje se sociální, právní, ekonomickou, pedagogickou, filozofickou, ale i psychickou stránkou (Matoušek, 2016). Potvrzením mezigeneračního přenosu řešení partnerských konfliktů by sociální pracovníci tedy mohli tyto informace začít využívat ve svůj osobní prospěch (pokud by uměli řešit své osobní partnerské konflikty, mohli by při své práci věnovat větší pozornost klientům, nikoli svým osobním problémům, které kvůli destruktivnímu

řešení sporů vznikají), informovat dále své klienty i celkově společnost. Sociální pracovníci by hlavně v roli mediátorů mohli tak zvýšit celkovou kvalitu mediace.

5 Metodologie výzkumného šetření

Pro dosažení cíle této práce, respektive zodpovězení hlavní výzkumné otázky a dílčích výzkumných otázek, jsem se rozhodla využít smíšenou výzkumnou strategii. Velmi významným zkoumaným faktorem jsou také důvody konfliktů a jejich přenos. V kvalitativní i kvantitativní části výzkumu se také zajímám i o to, zda se zjištěná fakta liší dle pohlaví.

Hlavní výzkumná otázka v této práci tedy je: **Jak ovlivňuje strategie řešení konfliktů v partnerských vztazích mezigenerační přenos?**

Tuto hlavní výzkumnou otázku jsem rozdělila do tří dílčích otázek: **Existuje přenos partnerských konfliktů na osoby, které jsou jim vystavené? Používá se přenesená strategie řešení konfliktů v partnerském vztahu? Přenáší-li se strategie řešení partnerských konfliktů na osoby jim vystavené, jsou si toho tyto osoby vědomí?**

5.1 Vymezení výzkumné strategie

Pro moji bakalářskou práci jsem zvolila smíšenou strategii výzkumu, aby byla hypotéza potvrzena či vyvrácena na základě počtu shod či neshod výsledků z kvalitativního výzkumu a podložená i hlubším pochopením z kvalitativního výzkumu. Díky tomu je tedy možné s problematikou pracovat komplexně. Definice smíšeného výzkumu se může lišit, nicméně autoři Jennifer a kol. (2018, str. 10) jej definovali jako: *"výzkumnou strategii, která kombinuje prvky kvantitativního a kvalitativního výzkumu pro dosažení komplexnějšího a hlubšího pochopení fenoménu, než by bylo možné pomocí jedné metody samotné."* Kvalitativní část byla provedena metodou polostrukturovaných rozhovorů a kvantitativní formou dotazníkového šetření.

Polostrukturovaný rozhovor jakožto jedna z hlavních kvalitativních metod, která se využívá v sociálních vědách, má za cíl získat detailní informace o dané problematice. Dotazníkové šetření slouží jako reprezentativní vzorek a jeho výsledky můžeme tak paušalizovat na celou konkrétní populaci. Obě metody se tedy vzájemně mohou doplňovat (Švaříček a kol., 2007). V případě této práce můžeme výsledky použít na všechny dospělé jedince, kteří ovládají český nebo anglický jazyk.

K rozhovorům jsem předem připravila osnovu s 12 otázkami, které jsou tematicky seřazeny. Úvodní otázka se věnovala nejčastějším důvodům partnerských konfliktů, poté otázky přecházeli k hlavní problematice, a to strategiím řešení konfliktů a vlivů na potomka.

Interview poté přešlo na téma mediace v partnerských vztazích a zakončila jej otázka na informovanost v sociální práci a široké veřejnosti o těchto tématech. V průběhu jsem pokládala různé doplňující otázky pro ujasnění nebo bližší vysvětlení. Rozhovory byly celkem provedeny tři, jelikož sloužily spíše jako podporující element faktů, která vzešla z kvantitativní části výzkumu. Vzorkem se staly náhodně vybraní terapeuti, kteří se zabývají partnerskými vztahy. Aby byl vzorek respondentů co nejširší, oslovila jsem terapeuty působící na různých územích v České republice. První oslovení probíhalo vždy skrze email. V příloze byl vždy dokument s předem připravenými otázkami hlavně z důvodu, zdali jsou terapeuti ze svých zkušeností z praxe schopni všechny tyto otázky zodpovědět a aby se také mohli na rozhovor připravit. Jeden rozhovor proběhl díky lokalitě osobní formou, ostatní dva rozhovory probíhaly v online prostředí Google Meet se zapnutými kamerami.

Dotazník byl vytvořen v online nástroji umožňující komplexní realizaci a vyhodnocení dotazníků, Click4Survey. Odtud byl distribuován odkaz a QR kód na různá místa ve fyzickém i virtuálním prostředí, aby byl vzorek respondentů opět co nejrozsáhlejší. Odkazy byly přeposlány na různé skupiny na sociálních sítích (skupiny na Facebooku a Instagramu), QR kódy se stručným popisem vyvěšeny na několika místech v Čechách (autobusová a vlaková nádraží, supermarkety, informační nástěnky). Respondenti byli, vzhledem k závislosti na tématu, lidé od 18 let, kteří mluví česky nebo anglicky (dotazník byl vytvořen i v anglickém jazyce pro větší rozsah). První strana obsahovala stručné představení obsahu a účelu dotazníku a také důležitou informaci o anonymitě veškerých informací. První otázky se věnují věku a pohlaví, aby bylo možné identifikovat odlišnosti v závislosti právě na těchto proměnných. Dále se již otázky věnovali partnerským konfliktům a jejich přenosům na potomky.

5.2 Cíl výzkumu

Cíl výzkumu je formulace toho, co se snažíme výzkumem dosáhnout prostřednictvím jedné nebo více použitých metod. Cíl výzkumu by měl být konkrétní, měřitelný, dosažitelný, relevantní i časově omezený. (Creswell, J.W., 2014) Obecně bychom tedy mohli říct, že určuje směr výzkumu a pomáhá se zaměřit na důležitá témata, problematiky a otázky. Měl by zahrnovat vzorek, který se bude zkoumat, což je v této práci každý člověk, který hovoří česky nebo anglicky. Dále jaký je cíl zkoumání, což je potvrzení či vyvrácení tvrzení, že existuje mezigenerační vliv řešení partnerských konfliktů. V poslední řadě se splňuje kritérium, jakým způsobem se to bude provádět, což je v tomto výzkumu pomocí smíšené strategie složené z dotazníkového šetření a polostrukturovaných rozhovorů.

5.3 Metoda vytvoření dat

Polostrukturovaný rozhovor je běžně využívaná metoda v kvalitativním výzkumu nebo v kvalitativní části smíšeného sběru dat. Jedná se o dotazování respondentů, nebo účastníků výzkumného šetření pomocí otázek. V tomto případě jde o kombinaci strukturovaného a nestrukturovaného interview. Jednoduše řečeno, předem je připravena sada otázek, které jsou za sebou seřazeny tak, aby tématicky plynuly a zaměřovaly se na zkoumanou oblast. Dále se ještě doporučuje začínat obecnějšími a jednoduššími otázkami a postupně přicházet na případné těžší hlavní téma. Rozhovor je také vhodné uzavírat v příjemné atmosféře. Zároveň je ale během celého procesu prostor k tomu, aby byla možnost se ptát na doplňující informace pro objasnění nebo lepšímu ucelení dané problematiky (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Dotazníkové šetření je opět velmi častá metoda sběru dat v různých vědních oblastech. Tuto metodu ve své knize popsal například Reichel (2009) tak, že data se získávají pomocí standardizovaných otázek, které jsou distribuovány zkoumanému vzorku populace. Obsahuje předem dané otázky, které mohou mít otevřenou (textové pole) i uzavřenou metodu (vybírání z několika předem určených odpovědí).

5.4 Způsob vzorkování

Pro tuto předkládanou práci bylo použito dvou vzorků. Pro kvantitativní dotazníkovou část výzkumu byli vybráni všichni zletilí jedinci (nad 18 let) s cílem získat objektivní data od lidí, kteří jsou schopni lépe provést sebereflexi a zhodnotit své zkušenosti. Vzhledem k tématu, které se zabývá partnerskými vztahy, je také vhodnější výběr respondentů, kteří díky vyššímu věku mají více zkušeností s vážnějšími vztahy. Žádná další kritéria pro výběr tohoto vzorku nebyla, jelikož se v podstatě každý člověk někdy v životě setkal s partnerskými konflikty a konflikty jeho rodičů (Grych a kol. 2001). Vzhledem k nezaujatému vzorku pouze na jednu sociální skupinu obyvatel byli respondenti osloveni skrze sociální sítě a vyvěšením vytištěných QR kódů na různých místech. Dotazník byl vytvořen i v anglickém jazyce, takže se vzorkem staly i jedinci, kteří nehovoří pouze českým jazykem.

Rozhovory byly vedeny s psychoterapeuty, kteří se ve své praxi věnují partnerským a rodičovským konfliktům. Důvodem je potvrzení či vyvrácení hypotézy, zdali existuje mezigenerační přenos řešení konfliktů z pohledů odborníků, kteří několikaletou zkušeností mohli na otázky, které se tohoto tématu týkají odpovědět.

5.5 Etická opatření

Každý účastník dotazníkového šetření byl předem upozorněn na úplnou anonymitu všech odpovědí. Před začátkem každého rozhovoru byli také psychoterapeuti ujisti o anonymitě, o účelu rozhovoru a jeho následném postupu zpracování. Všichni respondenti byli před zahájením interview také požádáni o souhlas s nahráváním pouze v audio podobě. Tento souhlas proběhl ústně a je součástí nahrávky. Všichni účastníci byli starší 18 let a způsobilý k právním úkonům.

V dotazníkovém šetření byli respondenti stručně seznámeni s jeho účelem a to, že slouží pro studijní účely oboru Sociální práce na Západočeské univerzitě. Účastníkům rozhovoru byl detailněji, ale stále ve stručnosti představen projekt bakalářské práce, jeho téma a cíl výzkumu včetně hypotetické otázky a doplňujících otázek. Plán rozhovoru byl vždy stanoven na přibližně 40 minut, což bylo stanoveno po domluvě s terapeuty dle odhadu vzhledem k jeho obsahu.

V této práci byla pro zachování anonymity respondentů přidělena označení T1, T2 a T3, místo užití jejich jména.

6 Analýza a interpretace dat

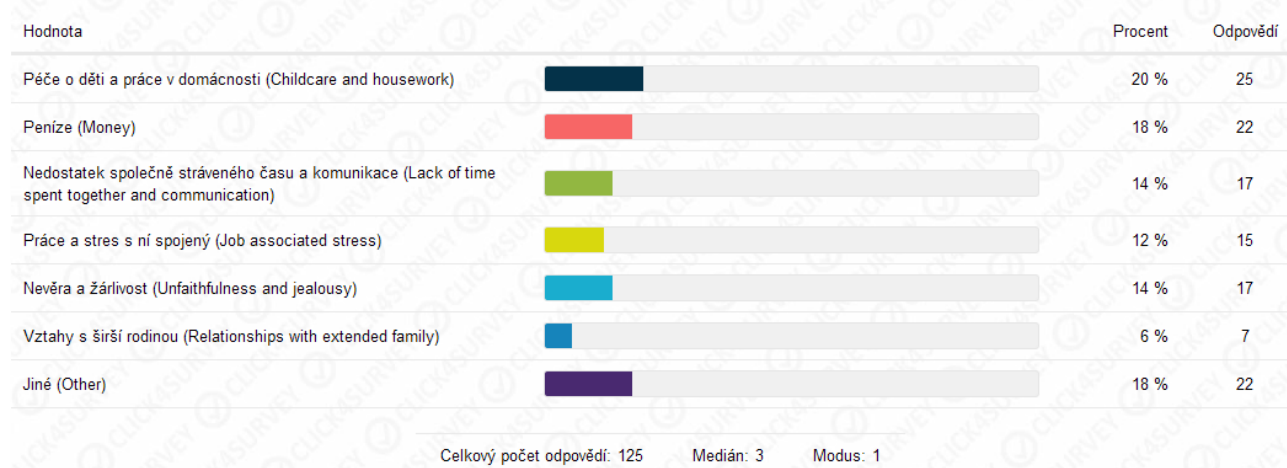
Po získání dat z dotazníkového šetření i rozhovorů byla analyzována data. Odpovědi z kvantitativního výzkumu byly vyjádřeny v statistickém ukazateli, mediánu. To znamená ve střední hodnotě souboru dat. Reprezentuje hodnotu, přičemž sebraná data byla rozdělena na dvě stejné poloviny. Jedna polovina představovala menší hodnotu než medián a druhá větší než medián. Tento statistický ukazatel byl vybrán z toho důvodu, jelikož vyjadřuje centrální tendenci souboru dat, to znamená, že případná zkreslená a odlehlá data (výrazně odlišné hodnoty od zbytku datového souboru) neovlivňují výsledný závěr, jako by tomu bylo při využití průměru.

Rozhovory byly přepsány z audio podoby do textového souboru a provedlo se otevřené kódování. To je proces, kdy jsou všechny verbální i neverbální projevy řazeny do specifických kategorií. Dále se vyznačily části rozhovorů, které jsou pro interpretační část významné a tyto kódy se sdružily do kategorií obsahující významově podobné kódy. Dále byla využita metoda selektivního kódování. Hledaly se podobnosti a rozdíly v získaných datech a následně provedená kategorizace na základně identických témat. Posledním krokem bylo axiální kódování. To se provádí propojením kategorií zjištěných v předešlém kroku selektivního kódování. V tomto procesu se hledaly vztahy mezi identifikovanými kategoriemi a označením hlavního tématu a jeho vztahu k ostatním kategoriím. Celkově se tedy vytvořil model, který ilustruje vztahy mezi kategoriemi.

6.1 Důvody partnerských konfliktů

Matoušek (2009), jako hlavní představitel rozvoje a profesionalizace sociální práce v České republice, se zabývá četností rozvodovosti. Uvádí, že rozvodům v podstatě vždy předchází dlouhodobé konflikty. Důvodů může být mnoho a každý odborný zdroj se v označení těch nejčastějších různě rozchází. Tento fakt po pozorování s Matějkovou (2009) potvrzují i výroky respondentů v tomto výzkumu. Ta uvedla jako nejčastější konflikty nevěru, žárlivost, sexuální nesouhru, velký věkový rozdíl, významnou finanční nerovnost partnerů, rozdílné vzdělání, odlišné společenské pozadí, z kterých partneři pocházejí, psychické a fyzické násilí, návykové látky a patologické hráčství. Většina těchto důvodů byla také zaznamenána v odpovědích v dotazníkovém šetření. Mezi hlavní příčiny však nebyla zařazena komunikace obecně, péče o děti a práce v domácnosti. Ty můžeme v grafu níže vidět také jako často zmiňované:

V případě, že měli Vaši rodiče konflikty, co bylo jejich hlavní příčinou? (If your parents did have conflicts, what was the main cause?)

Tabulka č. 1, Zdroj: Vlastní

Odpovědi v rozhovorech na otázku nejvíce objevených důvodů partnerských konfliktů také potvrzují jako jeden z hlavních důvodů partnerských konfliktů komunikaci, která u Matějkové (2009) chybí:

T1: „*Určitě to je komunikace. Lidi spolu neumí komunikovat asi úplně nejčastěji. Pak jsou to třeba i jiný důvody, ale tohle se vyskytuje úplně nejvíc.*“

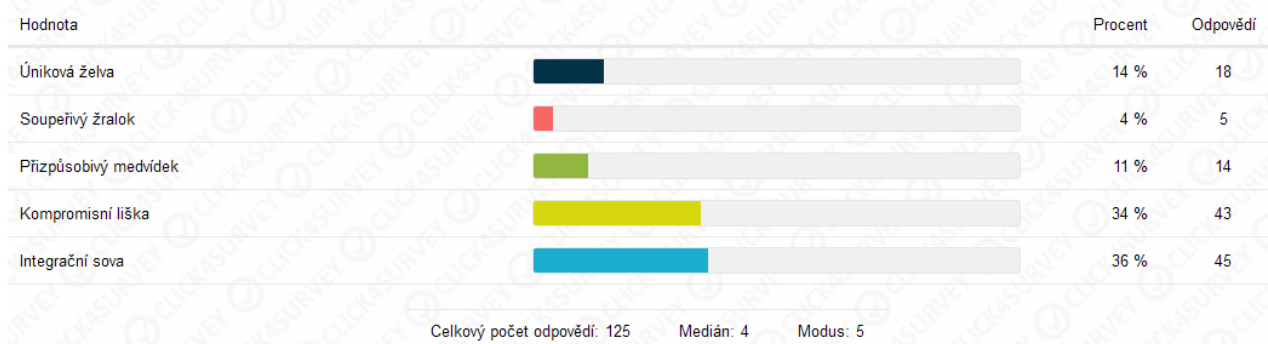
Dále se také rozchází definice nevěry. V odborných literaturách například opět Matějková (2009) uvádí nevěru jako důvod konfliktů, ale psychoterapeuti v roli respondentů tohoto výzkumu nevěru označují spíše jako výsledek konfliktu, který ji předcházel:

T2: „*Nevěra je to, co spousta lidí vidí. Do té doby se tam samozřejmě něco děje, ale lidi to vidí, až se stane něco takovéhohleho, co je jasně vidět. Až když praskne nevěra, tak teprve potom si všimnou, že se něco děje a ty věci, který jí přecházeli vidí až zpětně.*“

6.2 Strategie řešení partnerských konfliktů

Strategie řešení konfliktů můžeme rozčleňovat dle mnoha kritérií. V této práci bylo využito členění dle Gillernové (2001), která popsala pět způsobů, jak zle neshody řešit: úniková želva, soupeřivý žralok, přizpůsobivý medvídek, kompromisní liška a integrační sova. V kvantitativní části průzkumu se ukázalo, že nejčastější strategií řešení konfliktu, kterou respondenti používají, je strategie Kompromisní liška, jak naznačuje medián odpovědí na danou otázku.

Jakou strategií řešení konfliktů nejčastěji používáte? (Which conflict resolution strategy do you utilize most frequently?)

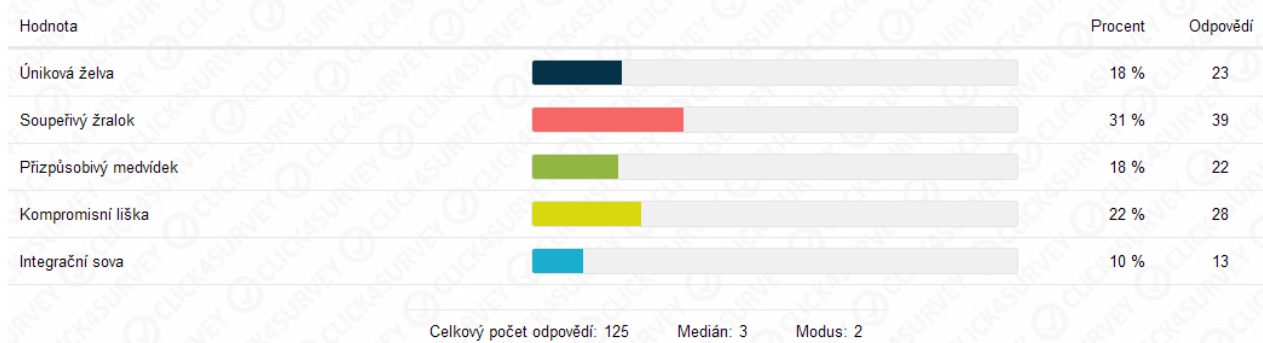
Tabulka č. 2, Zdroj: Vlastní

Nicméně, mezi generacemi jsou patrné určité rozdíly. Medián odpovědí naznačuje, že matky nejčastěji používají strategii Přizpůsobivý medvídek, zatímco otcové preferují strategii Soupeřivý žralok.

Psychoterapeuti uvádí také jako nejvíce využívanou strategii Soupeřivý žralok a Úniková želva.

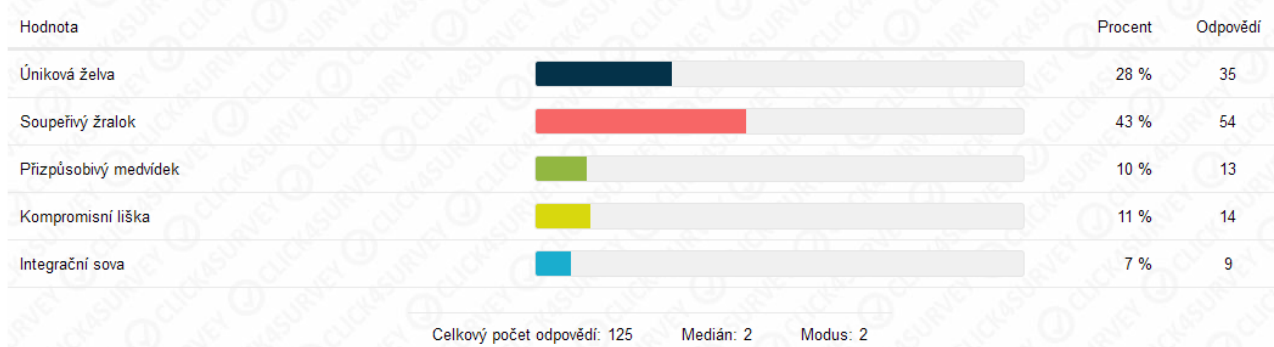
T1: „Je to právě tak, že jeden je útočnej a druhý utíká od těch problémů, protože chce mít svůj klid a nechce se dohadovat a nerad řeší ty problémy. Často taky bývá, že útočí oba, že vlastně oba chtějí prosadit to svoje a nemůžou se dohodnout.“

Jakou strategií řešení konfliktů využívala Vaše matka? (Which conflict resolution strategy from the selection below did your mother use?)

Tabulka č. 3, Zdroj: Vlastní

Jakou strategií řešení konfliktů využíval Váš otec? (Which conflict resolution strategy from the selection below did your father use?)

Tabulka č. 4, Zdroj: Vlastní

T2: „Rozhodně to nejčastěji je tak, že jednají v afektu a útočí. Záleží pak už jenom na tom, jak daleko to dotáhnou. Někdo skončí u řevu, někdo u nadávek, někdo fyzický násilí, prostě záleží... Únik tam patří taky. Ten je taky dost častej. Lidi prostě dělají, že se nic neděje.“

T3: „Nejvíce jednají tak, že se obviňují. Obviňování a výčitky z jedné i druhé strany. Je to hodně nepříjemná a toxický a bývá to hodně častý. No a pak to druhý je, že spíš jako mlčí. Ta druhá situace je prostě jeden oběť a druhý pachatel.“

6.3 Vhodné a nevhodné strategie řešení partnerských konfliktů

Jak již bylo zmíněno, způsobů řešení partnerských konfliktů existuje celá řada. Obecně je ale rozdělujeme na konstruktivní a destruktivní styly. V této části výzkumu nás tedy zajímalo, jaký to má dopad, když partneři volí cestu konstruktivního řešení. Jejich cíl je tedy společný a snaží se uspokojit přání a potřeby obou stran. Jejich cílem není být vítěz, ale mít spokojený vztah. V rozhovorech byla pokládána otázka, zdali existuje nejvhodnější způsob řešení partnerských konfliktů a jestli tento ideální model můžeme aplikovat ve všech situacích, nebo si každá situace žádá své vlastní řešení.

T1: „Podle toho vašeho rozdělení bych řekla ta dohoda, ta integrační sova....Já se zaměřuju hodně na takovej ten koncept, nenásilná komunikace, jestli jste slyšela...a tam je to vlastně o těch potřebách, že vlastně aby mohla vzniknout dohoda, tak musí být uspokojené potřeby obou... Ty způsoby, jak to budou řešit můžou být jiný, ale prostě musí být uspokojený u obou, to zajistí tu dohodu...Vždycky ta dohoda ne, nemusí to takhle jako být ideálně vždycky. Kompromis může třeba taky jako fungovat, ale musí to být přesně, jakože ten kompromis naplní

potřeby obou, že to může být, ale musí být prostě naplněná, tak potřeba, a to samé může být i ten ústupek, ale zase musí být hlavně ty potřeby naplněny“.

T2: „Nejlepší strategie je chovat se dospěle a prostě vnímat to, co spolu děláme, protože chceme... To je to, co se snažím dosáhnout, konsensus se tomu říká... Oba získají tím, že hledají cestu, ve který jim bude oběma dobře a ono opravdu těch řešení je milion a jde to... Ale prostě musí se snažit a jít tou cestou toho win-win.“

T3: „Jako dohoda je super, ale nejde takhle řešit určité každá situace, to prostě nebude fungovat... Jde hlavně o to, aby to pro ty lidi bylo přijatelný, snesitelný a dokázali v tom být. Ta integrační sova tomu ale vlastně odpovídá, ale možná bych řekla částečně jenom, protože tam jde o to přijetí toho druhého s tím, jak to má.“

Z těchto výroků můžeme tedy vyvodit, že jistě existuje mnoho cest, jak lze neshody v partnerství řešit, ale důležitá je spokojenost na obou stranách. Je tedy možné využít jednu ze strategií Integrační sova, Kompromisní liška i Přizpůsobivý medvídek nebo i jejich různou vhodnou kombinaci. Všechny tyto postupy mají totiž společný cíl – prospěch vztahu. Z toho důvodu se nazývají konstruktivní styly řešení partnerských konfliktů.

Na druhé straně jsou destruktivní postupy, které se od sebe mohou lišit, ale jsou obecně považovány za jednu skupinu, protože v konečném důsledku vedou k poškození a postupnému rozpadu vztahu. Psychoterapeuti potvrzují existenci určitých způsobů, které bychom neměli využívat za žádných okolností. Mezi ně řadíme Soupeřivého žraloka a Únikovou želvu, dle rozdělení navrženého Gillernovou (2001).

T1: „No tak určitě ta, co se vyhýbá těch problémů, jakože prostě neřeším a dělám, že neexistují. Tak to už je ta strategie, která by se jako by nikdy neměla používat anebo zase taková ta nátlaková, jako prostě za každou cenu.“

T2: „Nejhorší je, když plivete a nebojíte se ubližovat.“

T3: „No tak určitě to neustálý obviňování, když ten člověk není schopnej přistoupit na diskusi... Když dělají, že se nic neděje a utíkají, tak tím se taky nic nevyřeší, to není dobrý nikdy asi.“

6.4 Mezigenerační přenos řešení partnerských konfliktů a jejich důvodů

Konflikty rodičů mají zcela jistě dopad na psychickou stránku potomků, kteří jim byli vystaveni. Otázkou ale zůstává, jestli lidé partnerské neshody řeší po vzoru svých rodičů, nebo tento přenos vůbec neexistuje.

T1: „Už když jsem to četla, tak jsem si říkala, že určitě by se konflikty vůbec neměly řešit před těma dětma. Měli by si to vyřešit mimo a pak jim třeba říct ten výsledek...Samozřejmě to má vliv a spousta klientů je v dospělosti potom rozčarováný, když se zaměříme na ten vztah k rodičům a pak zjišťují, co se jim děje v životě a pak jim dojde, že to souvisí s těma rodičema, jak se hádali. Takže to má velkej vliv...Když jsem nad tím přemýšlela, i když to budou dělat dobře, tak to neznámá, že to dítě to bude dělat dobře taky, protože ono má nějaký nastavení..Ono uvidí, že se nějak rodiče domlouvali, ale nebude vědět jak to udělali vlastně, takže se může stát, že v dospělosti to nebudě dělat stejně dobře, protože nebude vědět, jak se to dělá.“

T2: „U těch důvodů to má určitě vliv. Dítě je jako houba, takže nasákně od těch rodičů všechno. Takže když se tam třeba hodně řeší peníze, tak ono to pochopí, jako že je to něco nejvíc důležitýho v tom vztahu, tak to pak řeší pořád taky a pak se teda vlastně i hádá s tím svým partnerem o stejný věci...Nebo je to přesně naopak, že si z toho vezme, že viděl, jak se rodiče hádají kvůli penězům, třeba hodně a on se hádat se svým partnerem nechce, tak ty peníze vůbec neřeší, protože si dá jakoby jedna a jedna dohromady, že bavit se o penězích je vlastně důvod hádky.“

T3: „Jsou tam dvě možnosti. Jedna je, že to dělá přesně naopak v rámci kompenzace, že bude kompenzovat to, co neměl, anebo bude kopírovat to, co měl, i když to kopírovat nechce...To téma, ten důvod těch konfliktů může být stejný, ale ten druhý do toho vztahu zase přitáhne nějaký svoje témata, takže je to pak vlastně takovej mix obou.“

Z těchto výroků můžeme také odvodit souvislosti mezi důvody partnerských konfliktů rodičů a jejich potomků. Neshody ve vztahu mohou být způsobeny různými faktory, jako jsou rozdíly v osobnostech, hodnotách, potřebách a očekáváních, neuspokojení emocionálních potřeb a mnoho dalších. Tyto faktory mohou být ovlivněny zkušenostmi jednotlivců z jejich dětství a vztahů s rodiči (Matoušek, 2008). Z výpovědí můžeme tento fakt jen potvrdit. Psychoterapeuti uváděli, že děti byly zvyklé slýchávat určité téma během dohad svých rodičů, a proto do svých vztahů toto téma přináší také, jelikož jej vnímají jako důležité. Může ale nastat

i druhá možnost, kdy se člověk snaží konfliktům ve svém partnerství předcházet a z toho důvodu se může záměrně nějakému tématu vyhýbat a potlačovat jej, jelikož nechce dojít do stejného vztahu jako jejich rodiče. To ale může vést k dalším problémům. Olson a kol. (1985) se ve své knize také zabývají touto tematikou. Uvádí, že lidé mohou na konflikty v partnerských vztazích svých rodičů mít různou reakci a poté ve svých vztazích v dospělosti jednají na základně svých vlastních zkušeností z dětství.

Pokud bychom se dále chtěli zabývat porovnáváním shod v volbě strategií řešení partnerských konfliktů mezi respondentem a jeho rodiči, objeví se zajímavé poznatky. Ve srovnání s volbou strategie respondentů, pouze 20 % z nich zvolilo stejnou strategii jako rodič stejného pohlaví, což naznačuje, že přenášení strategie na osoby stejného pohlaví je spíše náhodné a nepravidelné. Například shoda mezi strategií respondentů a oběma rodiči byla pouze 5,6 %, a shoda s jedním z rodičů byla 30,4 %. I když tyto výsledky sečteme, nelze z kvantitativní části výzkumu zcela potvrdit hypotézu.

V kvalitativní části naopak psychoterapeuti jasně uváděli, že tento přenos existuje a dokonce uváděli, že existují v podstatě hlavní dva způsoby, jak přenos probíhá – potomci buď kopírují strategie po svých rodičích, nebo se jim záměrně vyhýbají a jednají opačně. Závisí to na tom, zda vnímají strategie svých rodičů jako pozitivní nebo negativní vzor. T1 a T3 dále také vyjadřují, že mediace je vhodná zejména v případech, kdy je vztah již v rozpadu nebo jsou partneři těsně před rozchodem. T2 poukazuje na potřebu předcházet konfliktům, aby neměly takové důsledky, což může naznačovat, že prevence by mohla být účinnější než řešení konfliktů.

Přenášení strategií řešení partnerských konfliktů z generace na generaci můžeme z výroků respondentů označit jako součást procesu socializace. Během té se lidé učí, jakým způsobem řešit konflikty a jak se v partnerských vztazích chovat (Simon a Furman, 2010). Na tento proces má ale vliv nespočetně faktorů, každý člověk zpracovává informace odlišně a má odlišné rysy povahy. Z toho vyplývá, že odpověď na hypotetickou otázku, zdali existuje mezigenerační přenos řešení partnerských konfliktů je komplikovanější. Například, pokud rodina tradičně řeší konflikty pomocí otevřené a upřímné komunikace a vyhýbá se agresivním nebo manipulativním chováním, pravděpodobně se tato strategie přenesou na další generaci. Na druhé straně, pokud rodina tradičně řeší konflikty pomocí pasivní agrese nebo křikem, pravděpodobně se tato strategie také přenesou na další generaci. Nicméně z dotazníkového

šetření vychází, že to není pravidlem. Každá osoba může být ovlivněna různými faktory, které mohou vést k rozdílným strategiím řešení konfliktů. Také se mohou objevit nové strategie, které se v rodině dosud nevyskytovaly a které se naučí jednatel z jiného zdroje, například ze školy nebo od přátel.

Další z možností je také to, že lidé své vlastní chování hodnotí jinak, než jejich okolí a odborníci. Respondenti tak mohli například uvádět, že konflikty řeší cestou dohody, protože takového pocitu nabývají, ale ve skutečnosti v neshodách útočí a za každou cenu jdou za vlastním vítězstvím. Otázkou tedy zůstává, jakou váhu můžeme přisuzovat sebereflexi a celkově odpovědím lidí ze široké veřejnosti v tomto výzkumu.

6.5 Mediace v partnerských vztazích

Mediace je oficiální cesta, jak řešit spor mimosoudně. Je to proces, kdy partneři hledají řešení, které uspokojí obě strany, ale z různých důvodů jej nedokážou vyřešit svépomocně. Většinou je hlavním důvodem problém s komunikací. Mediátor oběma stranám pomáhá porozumět potřebám toho druhého a hledá způsoby, jak spoluprací dojít k vytouženému výsledku pro všechny zúčastněné (Matoušek, 2013). I když se jedná spíše o vedlejší téma, otázkou bylo, zda odborníci, kteří se zabývají řešením partnerských konfliktů, považují mediaci za velmi důležitou a preferují ji při řešení problémů v nevhodně řešených partnerských vztazích. Na otázky, jaké výhody a nevýhody má role mediace v partnerských a rodičovských konfliktech a využití v sociální práci odpovídali respondenti takto:

T1: „*Ta mediace je fajn spíš až v těch fázích, kdy už jako fakt se rozchází, nebo jsou těsně před rozchodem, nebo řeší už jako děti...Když je to vztah, kterej funguje, tak bych tam dala spíš terapii, aby řešili ten vzájemnej vztah...Je fajn, že se tam kolikrát ale dozví něco, co vlastně v životě od toho druhého neslyšel, nebo si vyjasní ty potřeby...Má to spoustu výhod...Nevýhodou je, když je tam třeba psychický násilí, o kterým nikdo neví a teď je tam někdo, kdo je nutí tam sedět v tý mediace a bavit se o tý dohodě. Musí se teda dohodnout s někým, kdo je psychický týral a oni je nutěj. Takže to třeba i kolikrát vlastně vypadá, že ty špatný jsou ty druzí, protože se nechtějí domluvit.*“

T2 „*V sociální práci a obecně by bylo super, ne, aby se mediace víc asi zapojovala, ale spíš je tomu předcházelo, aby ty konflikty neměly takovýhle důsledky.*“

T3: „*Jako už v rozpadu toho vztahu je to určitě fajn, když ty lidi o tom ví a nechají si pomoci, ale určitě by bylo lepší, když by to nemuselo zacházet až takhle.*“

Obecně můžeme tyto informace shrnout tak, že mediace je dle psychoterapeutů, kteří se věnují partnerským konfliktům, vhodným nástrojem při samotném rozpadu vztahu. Dle jejich slov je však důležité se zaměřit na urovnání vztahu, dokud je v zájmu partnerů vztah budovat a snažit se těmito závěrům tak předcházet.

6.6 Propojení informovanosti o mezigeneračním přenosu řešení partnerských konfliktů se sociální prací

Přenos řešení partnerských konfliktů je proces, při kterém se přenášejí určité vzorce mezi generacemi. Tento přenos je důležitým tématem pro sociální práce, protože konflikty a jejich způsoby mohou mít dlouhodobé dopady na jednotlivce i celé rodiny. Vzhledem k přenášení těchto vzorců mohou vést k opakujícím se cyklům destruktivně řešeným partnerským konfliktům.

Sociální pracovníci se mohou zaměřit na prevenci a poskytnout jednotlivcům i rodinám prostředky, jak konflikty vhodně řešit a tímto tak pomoci přerušit tyto cykly. Klienti sociálních pracovníků tak mohou lépe porozumět vlivu minulých vztahových zkušeností na jejich současný život a jejich partnerské vztahy. Těchto poznatků je také možné využít během terapií, kdy sociální pracovníci pomáhají svým klientům zvládat například traumatické situace, které vznikly z partnerských vztahů a osvojení si komunikačních a konfliktních dovedností.

Tento názor zastávají také psychoterapeuti, s kterými byly vedeny rozhovory. Na otázku, zdali si myslí, že by měli být sociální pracovníci i široká veřejnost více vzdělání o způsobech řešení konfliktů, mezigeneračnímu přenosu odpovídali:

T1: „Určitě by se mělo učit ve školách víc než jen pár přednášek. Učí se zbytečný předměty, nebo teda, ne tolik důležitý, jako třeba tohle. Měli by mít prostě představu, aby ty konflikty uměli řešit. Klidně bych to zařadila i do běžného vzdělávání, ze si myslím, že tam jsou dost velký rezervy. Neumíme prostě spolu komunikovat, nikdo nás to nenaučil a učíme se to až my za pochodu.“

T2: „Rozhodně vidím, že máme hlavu, srdce, ale i duši. Pořád se něco učíme, ale o tom, jak pracovat sám se sebou, takže třeba nějaké psychohygienu nebo mezilidský vztahy...Měli bychom sobě a lidem rozumět víc a hlavně lidi, co pracují s lidma, ty primárně žejo, takže rozhodně i sociální pracovníci by o tom měli vědět víc, že tam mezery fakt jsou.“

T3: „*Tak já si myslím, že vůbec komunikace je úplnej základ...Ted' třeba chodí hlavně ty dvaciteletý lidi, že mají nějaký deficit okolo komunikace...Ta sociální dovednost, jak řešit ty konflikty není tolik podporovaná no...Sociální pracovníci jsou nositelem těch schopností a předávají je dál, takže když jdou vzorem, tak by to určitě měli umět....Mělo by to být i součástí školy obecně...*

Závěr

Cílem této práce bylo zmapování situace v oblasti mezigeneračního přenosu řešení partnerských konfliktů a zodpovězení hypotézy, zdali se strategie řešení partnerských konfliktů přenáší z generace na generaci. Jako výzkumná strategie byla zvolena smíšená strategie sběru dat. Kvantitativní část představovalo dotazníkové šetření, které bylo provedeno v online prostředí a jediným kritériem byl věk (lidé nad 18 let). Kvalitativní část byla provedena formou polostrukturovaných rozhovorů s psychoterapeuty z různých částí České republiky. Hlavním kritériem pro výběr těchto respondentů bylo to, že mají zkušenost z praxe s partnerskými a rodičovskými konflikty.

Jedním ze zajímavých zjištění bylo například to, že mnoho autorů vymezuje konkrétní témata v rámci partnerských konfliktů, zatímco psychoterapeuti, kteří se s těmito konflikty přímo setkávají, obecně tyto témata shrnují jako problémy v komunikaci.

O přenosu strategií řešení partnerských konfliktů bylo také zjištěno mnoho důležitých informací. Existuje celá řada odborných článků, knih a výzkumů, které jasně potvrzují neblahý emoční dopad rodičovských konfliktů na dítě, narušení jeho citové vazby a mnoho dalšího. Můžeme také najít několik výzkumů, které se přenosu strategií řešení konfliktů věnují. Nelze z nich však vyvozovat obecně platné závěry, jelikož výzkum prováděli s úzkou sortou společnosti, nebo s nezletilými respondenty. Jejich důvody konfliktů jsou totiž podmíněny emoční nevyzrálostí, výraznými hormonálními změnami v období puberty apod.

V odborné literatuře se dočteme mnoha způsobů, jak lze strategie řešení konfliktů rozlišovat. Pro tuto bakalářskou práci bylo však vybráno dělení dle autorky Gillnerové (2001). Ta strategie rozdělila do pěti skupin a každé z nich přidělila vystihující zvíře s přidaným adjektivem (kompromisní liška, integrační sova, soupeřivý žralok, přizpůsobivý medvídek, úniková želva). Jelikož se v kvantitativní části výzkumu pracovalo s respondenty ze široké veřejnosti, bylo toto rozdělení snadno srozumitelné i pro laiky.

Z výsledků obou částí výzkumu docházíme k těmto závěrům: I když psychoterapeuti v rozhovorech na otázku, zdali dle nich existuje mezigenerační přenos řešení partnerských konfliktů poměrně jasně odpovídali, že ano, z dotazníkového šetření vzešly odlišné výsledky. I po sečtení výsledků obou shod stejné strategie řešení partnerských konfliktů s oběma rodiči a výsledkem shod s jedním rodičem bylo pouze 36 %.

Závěrem bychom mohli říct, že mezigenerační přenos řešení partnerských konfliktů není zcela jistě pravidlem, ale i přesto se jedná o poměrně běžný jev. Lidé se často učí zkušenostmi svých rodičů a tyto zkušenosti ovlivňují jejich vlastní způsob řešení konfliktů s partnerem (Simon a Furman (2010)). Během procesu socializace, který trvá v podstatě celý život na nás má vliv i mnoho dalších faktorů, z kterých si tyto vzorce také můžeme převzít. Jedním z příkladů může být osoba, která zdělila destruktivní styl řešení partnerských konfliktů od svých rodičů, avšak v průběhu svého života si uvědomila jeho negativní dopady, a naopak se naučila konstruktivnímu řešení například ve škole, od svých přátel nebo jiných zdrojů.

Součástí této bakalářské práce je také významná zmínka o mediaci a právní ochraně dětí. Je tomu tak, jelikož se jedná o velmi úzce provázané téma s partnerskými a rodičovskými konflikty. Vyskytují se situace, které mohou mít negativní dopad na děti. Tyto spory mohou mít různé formy, od rozvodů a oddělení partnerů až po spor o výchovu a péči o děti. Mediaci může být užitečným nástroj pro řešení těchto konfliktů a může pomoci minimalizovat stresové situace pro všechny zúčastněné a snižuje riziko trvalého poškození rodinných vztahů. Pokud nelze konflikt vyřešit prostřednictvím mediace, mohou být děti vystaveny riziku zneužívání. Z toho důvodu existuje právní ochrana dětí, která se snaží minimalizovat toto riziko a zajistit jejich ochranu.

Výsledky této bakalářské práce poskytují souhrn důležitých informací, které se týkají problematiky mezigeneračního přenosu řešení partnerských konfliktů a poskytují dále inspiraci pro případné další kroky k jejímu řešení. Sociální pracovníci mohou hrát klíčovou roli v poskytování informací a podpory v této oblasti, aby pomohli předcházet případnému partnerskému násilí a konfliktům v budoucnosti.

Resumé

The aim of this study was to map the situation in the field of intergenerational transfer of solutions to partner conflicts and to answer the hypothesis of whether conflict resolution strategies are transferred from generation to generation. A mixed data collection strategy was chosen as the research strategy. The quantitative part consisted of an online survey, with adulthood being the only criterion for participation. The qualitative part was conducted through semi-structured interviews with psychotherapists from different parts of the Czech Republic who have experience in dealing with partner and parental conflicts.

One interesting finding was that while many authors list specific topics in partner conflicts, therapists generally summarize these topics as communication problems. The study also found many important pieces of information about the transfer of conflict resolution strategies. There is a wealth of professional articles, books, and research that clearly confirm the negative emotional impact of parental conflicts on children, disrupting their emotional attachment, among other things.

The study concluded that intergenerational transfer of partner conflict resolution strategies is not a certainty, but it is still a relatively common phenomenon. People often learn from their parents' experiences, which influence their own ways of solving conflicts with their partners. Although the qualitative part of the research suggested that intergenerational transfer does occur, the results of the quantitative survey showed that only 36 % of respondents had the same conflict resolution strategy as both parents or one of them. Overall, the study provides important insights into the complex issue of intergenerational transfer of conflict resolution strategies.

Seznam použité literatury a pramenů

- AINSWORTH, M., & Bell, S. M., 1970. *Attachment, exploration and separation: Illustrated by the behavior of one-year-olds in a Strange situation*. *Child Development*, 41(1), 49-67.
- BARTHASSAT, J., 2014. *Positive and negative effects of parental conflicts on children's condition and behaviour*. *Journal of European Psychology Students* 5.1.
- BOWLBY, J., 2010. *Vazba*. (vydání 1, s 360). Praha: Portál.
- CANTO, J. a kol., 2012. *Jealousy and infidelity: The role of gender identity and culture of honour*. *Studies in Psychology*, 33(3), 337–346.
- CLYMER, S. R., RAY, R. E., TREPPER, T. S., & PIERCE, K. A., 2006. *The Relationship Among Romantic Attachment Style, Conflict Resolution Style and Sexual Satisfaction*. *Journal Of Couple & Relationship Therapy*, 5(1), 71-89. doi:10.1300/J398v05n0104.
- CRESWELL, J.W., 2014. *Research design. Qualitative, wuantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- CUMMINGS, EM, & DAVIES, P.T., 2010. *Manželský konflikt a děti: perspektiva emočního bezpečí*. Guilford Press.
- ČSÚ., 2022. *Český statistický úřad. Pohyb obyvatelstva – rok 2021*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2021>.
- DARLING, N., COHAN, C. L., BURNS, A.R., & THOMPSON, L., 2008. *Within-family conflict behaviors as predictors of conflict in adolescent romantic relations*. *The Journal of Adolescence*, 31, 671-690.
- GILLERNOVÁ, I., 2001. *Konflikty a jejich zvládání*. In *Aplikovaná sociální psychologie III: Sociálně psychologický výcvik*. Praha: Grada.
- GRYCH, J. H., & FINCHAM, F. D. (EDS.), 2001. *Interparental conflict and child development: Theory, research and applications*. Cambridge University Press.

HAZAN, C., & SHAVER, P., 1987. *Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process*. *Journal Of Personality & Social Psychology*, 52(3), 511-524. Získáno 26. 4. 2019 z <http://www2.psych.ubc.ca/~schaller/Psyc591Readings/HazanShaver1987.pdf>

JENNIFER C a kol., 2008. *Mixed Methods Research: Exploring the Interactive Continuum*.

KAUKINEN, C., 2020. *When stay-at-home orders leave victims unsafe at home: Exploring the risk and consequences of intimate partner violence during the COVID-19 pandemic*. *American Journal of Criminal Justice*, 45, 668-679.

KIM, K. a kol., 2008. *Adolescent report of interparental conflict: The role of Great and self-blame appraisal on adaptive outcome*. *Journal of Child and Family Studies*, 17, 735- 751

KOTRLOVÁ, H. A LACINOVÁ L., 2013. *Citová vazba a řešení konfliktů v partnerských vztazích v dospělosti*. E-psychologie. ČMPS, roč. 7, č. 4, s. 1-14. ISSN 1802-8853.

KŘIVOHLAVÝ, J., 2002. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-642-X

Kuchařová a kol., 2020. *Zpráva o rodině 2020*. VÚPSV, vvi.

LIN, W. F., a kol., 2016. *We can make it better: "We" moderates the relationship between a compromising style in interpersonal conflict and wellbeing*. *Journal of Happiness Studies*, 17(1), 41-57.

MASLOW, A. H., 1943. *A theory of human motivation*. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.

MATĚJČEK, Z. A DYTRYCH Z., 2002. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 80-247-0332-7.

MATĚJKOVÁ, E., 2007. *Jak řešit konflikty a problémy v partnerských vztazích*, GRADA Publishing a.s.

MATĚJKOVÁ, E., 2009. *Řešíme partnerské problémy*, GRADA Publishing a.s.

MATOUŠEK, O., 2015. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0968-3.

MATOUŠEK, O. a kol., 2013. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0213-4

MATOUŠEK, O., 2015. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-818-0

MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ H., 2016. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí*. Praha: Portál, ISBN 978-80-246-3336-7

MATOUŠEK, O., 2016. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1154-9.

MCCLELLAND, K., AND WARREN M., 2019. *Resolving Interpersonal and intrapersonal conflicts: A comparison of the practice of mediation with method-of-levels psychotherapy*. Journal of Integrated Social Sciences 9.1. 1-38.

OLSON, D.H., SPRENKLE, D.H., & RUSSELL, C.S., 1979. *Circumplex Model of Marital and Family Systems: I. Cohesion and Adatibility Dimensions, Family Types, and Clinical Applications*. Family Process, 18(1), 3-28. doi: 10.1111/j.1545-5300.1979.00003

REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. Sociologie. ISBN 978-80-247-3006-6.

RICHARD, J., 2017. *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Grada Publishing as.

SCHEEREN, P., APELLÁNIZ, I., WAGNER, A., 2018. *Marital Infidelity: The experience of men and women*. Trends in Psychology, 26(1) 371-385.

SCHINDLER, A., 2019. *Attachment and substance use disorders—theoretical models, empirical evidence, and implications for treatment*. Frontiers in psychiatry, 10, p.727.

SIMON, V. A., & FURMAN, W., 2010. *Interparental conflict and adolescents' romantic relationship conflict*. Journal of Research on Adolescence, 20(1), 188–209. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2009.00635.x>

TEHRANI, H. D., & YAMINI, S., 2020. *Personality traits and conflict resolution styles: A meta-analysis*. Personality and Individual Differences, 157, 109794.

THOMAS K. DSW, LSW & SUSAN J. KOCH EDD., 1999. *Teaching Conflict Management in Social Work*, Journal of Teaching in Social Work, 18:1-2, 33-52, DOI: 10.1300/J067v18n01_06

WOODIN, E. M., 2011. *A two-dimensional approach to relationship conflict: Metaanalytic findings. Journal of Family Psychology, 25(3), 325.*

ZACCHILLI, T. L., HENDRICK, C., & HENDRICK, S., 2009. *The romantic partner conflict scale: A newscale to measure conflict in dating relationships. Journal of Social and Personal Relationships, 26, 1073-1096*

ZANNETTINO, L., & MCLAREN, H., 2014. *Domestic violence and child protection: towards a collaborative approach across the two service sectors. Child & Family Social Work, 19(4), 421-431.*